

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 listopada 2016 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Mirosław Major

Protokolant Stażysta Agnieszka Schedler-Muszyńska

po rozpoznaniu w dniu 3 listopada 2016 r. w Poznaniu

odwołania (...) **Banku Spółdzielczego**

od decyzji **Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. Inspektorat w M.**

z dnia 27 stycznia 2016 r., znak: (...)

w sprawie (...) **Banku Spółdzielczego**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o nienależnie pobrane świadczenie

1) oddala odwołanie,

2) zasądza od odwołującego na rzecz organu rentowego kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 stycznia 2016 r., znak (...) -SER-I- (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. Inspektorat w M., na podstawie art. 138a i art. 144 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.), zobowiązał (...) Bank Spółdzielczy do zwrotu przekazanych świadczeń za miesiąc listopad 2015 r. w kwocie 1 314,51 zł.

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że zgon świadczeniobiorcy P. K. nastąpił w dniu 26 października 2015 r., a więc świadczenie za miesiąc listopad 2015 r., które zostało przekazane na konto bankowe w (...) Banku Spółdzielczym, było świadczeniem nienależnym. W dniu 20 listopada 2015 r. została dokonana wpłata na kwotę 18,09 zł, w związku z czym pozostała kwota do zwrotu wynosi 1 314,51 zł.

Od powyższej decyzji, w trybie i terminie przewidzianym ustawą, odwołanie złożył (...) Bank Spółdzielczy, wnosząc o zmianę zaskarżonej decyzji i orzeczenie, że przekazane przez Zakład na konto bankowe P. K. świadczenie emerytalne za miesiąc listopad 2015 r. w wysokości 1 314,51 zł nie podlega zwrotowi na rzecz Zakładu.

W uzasadnieniu odwołujący, powołując się na art. 55 ust. 3 ustawy Prawo bankowe, podniósł, że bank jest zwolniony z obowiązku zwrotu kwoty równej wpłatom na rachunki dokonanych przez organ wypłacający świadczenie z ubezpieczenia lub zabezpieczenia społecznego albo uposażenie w stanie spoczynku, które nie przysługiwały za okres po śmierci posiadacza rachunku, wskazaną we wniosku organu wypłacającego to świadczenie lub uposażenie, jeżeli przed otrzymaniem w/w wniosku dokonał z tych rachunków wypłat innym uprawnionym osobom, które to wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub w części, oraz w terminie 30 dni od otrzymania wniosku poinformuje

o tym ten organ, wraz ze wskazaniem osób, które pobrały wypłaty. W opinii odwołującego, nie jest on zobowiązany do zwrotu żądanej przez organ rentowy kwoty, albowiem niezwłocznie po uzyskaniu informacji o śmierci P. K., dokonał zamknięcia jego rachunku, zastrzeżenia tokena do rachunku oraz likwidacji karty płatniczej do rachunku. Wskazał także, że niezwłocznie po otrzymaniu wezwania przekazał na rzecz ZUS całość środków, jakie pozostawały wówczas na rachunku, wyjaśniając przy tym, iż pozostała część środków została wypłacona z użyciem karty płatniczej wydanej P. K. w dniu 17 listopada 2015 r., co świadczy o tym, że wypłaty dokonała osoba bliska posiadaczowi rachunku.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, podtrzymując dotychczasową argumentację. Nadto powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., II UZP 2/09, organ rentowy podniósł, że dokonana po śmierci posiadacza rachunku bankowego wypłata z tego rachunku, obejmująca świadczenie emerytalne za okres po śmierci uprawnionego, osobie posługującej się kartą płatniczą i kodem identyfikacyjnym, nie zwalnia banku od obowiązku zwrotu organowi rentowemu kwoty przekazanej na ten rachunek bankowy.

W piśmie procesowym z dnia 20 kwietnia 2016 r. odwołujący podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie i przytoczył dodatkowe argumenty przemawiające za brakiem obowiązku zwrotu przekazanego na rachunek uprawnionego świadczenia za miesiąc listopad 2015 r. Zdaniem odwołującego należy uznać, że osoba dysponująca kartą płatniczą i numerem (...) jest osobą uprawnioną do podjęcia wypłaty, chyba, że posiadacz zgłosił kradzież lub utratę karty płatniczej. Zatem skoro P. K. nie zgłosił przed śmiercią kradzieży czy też zagubienia karty płatniczej do rachunku, za pomocą której została dokonana wypłata środków w dniu 17 listopada 2015 r., to należy stwierdzić, że osoba, która dokonała tej wypłaty, była osobą uprawnioną. Ponadto odwołujący podniósł, że w przypadku, gdy wypłata środków z rachunku następuje po śmierci posiadacza rachunku przy użyciu karty płatniczej, niemożliwym jest zidentyfikowanie osoby dokonującej takiej wypłaty. W ocenie odwołującego, w takiej sytuacji bank jest zwolniony od obowiązku wskazania takiej osoby. Poza tym odwołujący stanął na stanowisku, że jeżeli wypłaty dokonała inna osoba, aniżeli wskazana w decyzji organu rentowego, to nie sposób przyjąć, by bank był zobowiązany do zwrotu tego świadczenia, albowiem w świetle art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS organ rentowy powinien dochodzić zwrotu świadczenia od osoby, która pobrała świadczenie nienależne.

Na rozprawie w dniu 3 listopada 2016 r. pełnomocnik organu rentowego podtrzymał dotychczasowe stanowisko i jednocześnie wniósł o zasądzenie od odwołującego kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z dnia 30 października 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. Inspektorat w S. przyznał P. K. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Zgodnie z wnioskiem ubezpieczonego świadczenie było przekazywane na jego rachunek bankowy prowadzony przez (...) Bank Spółdzielczy Oddział w T. P..

P. K. był jedynym posiadaczem w/w rachunku bankowego, do którego została wydana tylko jedna karta płatnicza. Posiadacz nie ustanowił żadnych pełnomocników do konta, ani też nie udzielił żadnego upoważnienia.

Dnia 26 października 2015 r. zmarł świadczeniobiorca P. K..

Organ rentowy w dniu 9 listopada 2015 r. przekazał na rachunek bankowy świadczeniobiorcy prowadzony przez odwołującego świadczenie rentowe za miesiąc listopad 2015 r.

W dniu 17 listopada 2015 r. w bankomacie odwołującego została dokonana wypłata za pomocą karty płatniczej wydanej do rachunku P. K..

Dnia 19 listopada 2015 r. odwołujący otrzymał pismo organu rentowego z dnia 13 listopada 2015 r., którym został poinformowany o śmierci P. K. i wezwany do zwrotu kwoty 1 332,60 zł przekazanej na rachunek prowadzony dla zmarłego świadczeniobiorcy.

Po powzięciu wiadomości o śmierci P. K. odwołujący dokonał zamknięcia jego rachunku bankowego, zastrzeżenia tokena do rachunku oraz likwidacji karty płatniczej do rachunku. Jednocześnie dokonał analizy rachunku, w trakcie której stwierdził podjęcie środków z rachunku przy pomocy karty nr (...) wydanej P. K..

W dniu 20 listopada 2015 r. odwołujący przekazał na rzecz organu rentowego pozostałą po wypłacie z dnia 17 listopada 2015 r. kwotę środków zgromadzonych na rachunku, pomniejszoną o koszty realizacji przelewu, jednocześnie informując organ rentowy, że nie ma możliwości dokonania zwrotu pozostałej części świadczenia. Wartość zwróconego świadczenia wyniosła 18,09 zł.

Odwołujący nie ustalił osoby, która dokonała wypłaty środków w dniu 17 listopada 2015 r., pomimo że posiadał nagrania z bankomatu, na których rejestrowane są osoby korzystające z bankomatu. Nagranie z bankomatu przechowywane jest przez okres około miesiąca. Odwołujący ograniczył się do sprawdzenia, czy P. K. przed śmiercią dokonał zgłoszenia utraty bądź kradzieży karty płatniczej oraz czy dokonał jej zastrzeżenia. Fakt dokonania wypłaty po śmierci P. K. nie został zgłoszony na Policję.

W dniu 27 stycznia 2016 r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie: dokumentów zgromadzonych w aktach niniejszej sprawy (k. 5) i w aktach ZUS dotyczących P. K., a także w oparciu o zeznania świadków: B. K. (00:08:26-00:17:26 nagrania z rozprawy z dnia 3 listopada 2016 r.) oraz U. B. (00:17:41-00:26:31 nagrania z rozprawy z dnia 3 listopada 2016 r.).

Sąd przyjął, że dokumenty stanowiące podstawę niniejszego rozstrzygnięcia oraz ich kserokopie są prawdziwe i wiarygodne, nie ma bowiem żadnych podstaw do ich kwestionowania z urzędu, a żadna ze stron nie podniosła zarzutu ich nieprawdziwości.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania świadków B. K. i U. B., albowiem były one konkretne i rzeczowe, a nadto jako osoby przeprowadzające weryfikację rachunku bankowego P. K. niewątpliwie posiadały wiedzę na temat okoliczności uregulowania konta po jego śmierci. Poza tym relacje świadków dotyczyły okoliczności, które zasadniczo pozostawały poza przedmiotem sporu w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie poza przedmiotem sporu pozostawało, że świadczenie emerytalne P. K. za miesiąc listopad 2015 r. przekazane na jego konto prowadzone przez odwołującego stanowiło świadczenie nienależne. Spór dotyczył natomiast tego, czy odwołujący jest zobowiązany do zwrotu tego świadczenia. Zdaniem odwołującego, w świetle art. 55 ust. 3 ustawy Prawo bankowe jest on zwolniony z obowiązku zwrotu, albowiem w ciągu 30 dni od dnia otrzymania wniosku organu rentowego poinformował Zakład o wypłacie świadczenia innej osobie uprawnionej, natomiast z powodu braku możliwości zidentyfikowania osoby dokonującej wypłaty, jest on zwolniony z obowiązku wskazywania tej osoby. W opinii odwołującego, skoro wypłata gotówki z bankomatu nastąpiła z wykorzystaniem karty płatniczej P. K. i przypisanym do niej (...)em, to należy uznać, że operacja ta została zrealizowana przez osobę uprawnioną.

Zgodnie z dyspozycją art. 138a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.), podmiot prowadzący rachunek płatniczy oraz bank i spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa prowadzące rachunek inny niż płatniczy, a także wydawca instrumentu płatniczego są obowiązani zwrócić Zakładowi kwoty świadczeń przekazane na ten rachunek albo instrument płatniczy, za miesiące następujące po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy. Celem tej regulacji jest umożliwienie organowi rentowemu odzyskania świadczeń, które bez jego winy zostały wypłacone pomimo ustania do nich prawa, a nie ma podstaw, aby uznać, że pobrała je jakakolwiek osoba, która zobowiązana byłaby do ich zwrotu w myśl zasad zapisanych w art. 138 w/w ustawy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 3 marca 2016 r., III AUa 1679/15). Art. 138a ustawy emerytalnej stanowi jedynie podstawę do wydania przez organ rentowy - w przypadku odmowy

dobrowolnej wypłaty przez bank - decyzji obciążającej zwrotem świadczenia wpłaconego na rachunek bankowy po śmierci jego posiadacza oraz otwiera drogę postępowania egzekucyjnego w administracji, natomiast podstawę obowiązku banku stanowi art. 55 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo bankowe (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2012 r., I UK 327/11).

Stosownie do treści art. 55 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 128 ze zm.), w przypadku śmierci posiadacza rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej bank jest obowiązany wypłacić z tych rachunków kwotę równą wpłatom na rachunki dokonanych przez organ wypłacający świadczenie z ubezpieczenia lub zabezpieczenia społecznego albo uposażenie w stanie spoczynku, które nie przysługiwały za okres po śmierci posiadacza rachunku, wskazaną we wniosku organu wypłacającego to świadczenie lub uposażenie, skierowanym do banku wraz z podaniem numerów rachunków, na które dokonano wpłat. Jednocześnie w art. 55 ust. 3 ustawy Prawo bankowe ustawodawca przewidział także możliwość zwolnienia się przez bank od obowiązku zwrotu pełnej lub częściowej kwoty. Zgodnie z treścią w/w przepisu bank jest zwolniony od wypłaty pełnej lub częściowej kwoty, o której mowa w ust. 1 pkt 2, jeżeli przed otrzymaniem wniosku organu wypłacającego świadczenie lub uposażenie dokonał z tych rachunków wypłat innym uprawnionym osobom, które to wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub w części, oraz w terminie 30 dni od otrzymania wniosku poinformuje o tym ten organ, wraz ze wskazaniem osób, które pobrały wypłaty. Cytowany powyżej przepis stanowi wyjątek od reguły, stąd też musi być interpretowany ściśle (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 16 września 2015 r., III AUa 1677/14). Zatem bank może zwolnić się od obowiązku zwrotu jedynie wówczas, gdy wypłata nastąpiła na rzecz innej osoby uprawnionej i jednocześnie wskaże tę osobę. Należy również zauważyć, że zgodnie z uzasadnieniem projektu zmieniającego art. 55 ustawy Prawo bankowe, nadanie nowego brzmienia miało umożliwić odzyskanie nienależnie wypłaconych świadczeń po śmierci emerytów lub rencistów w przypadku niepowiadomienia organu rentowego o śmierci świadczeniobiorcy lub powiadomienia o tym z opóźnieniem. Miało to również na celu zapobieżenie praktykowanym przez banki odmowom wypłat z powołaniem się na brak podstawy prawnej i tajemnicę bankową.

Sam fakt dysponowania kartą płatniczą i posiadania znajomości kodu identyfikacyjnego nie czyni osoby dokonującej operacji za pomocą tej karty – wypłaty gotówki z bankomatu – osobą uprawnioną, jeżeli osoba taka nie jest uprawniona do używania karty lub posługuje się nią wbrew woli i wiedzy jej posiadacza. W sytuacji posługiwania się kartą płatniczą zmarłego świadczeniobiorcy nie sposób mówić o dobrowolności udostępnienia karty lub kodu innym osobom w odniesieniu do operacji, które dotyczą wpłaconych na rachunek nienależnych świadczeń. Wobec powyższego wypłata dokonana po śmierci posiadacza karty przez osobę posługującą się tą kartą i kodem (...) nie może być kwalifikowana jako wypłata innym uprawnionym osobom. W takiej sytuacji bank nie może zwolnić się z odpowiedzialności i jest zobowiązany do zwrotu świadczeń wpłaconych na rachunek po śmierci świadczeniobiorcy. Bez znaczenia pozostaje więc okoliczność, że bank nie ma możliwości wskazania osoby, która dokonała wypłat. Dodatkowo trzeba zwrócić uwagę, że bank ponosi odpowiedzialność na zasadzie ryzyka. Fundusze banków obejmują m.in. fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej (uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r., II UZP 2/09). Zatem odpowiedzialność banku nie jest uzależniona od jego zawinionego zachowania przy wypłacie nienależnych świadczeń. Warto zauważyć, że gdyby intencją ustawodawcy było zwolnienie banku z odpowiedzialności za niezawinioną wypłatę nienależnego świadczenia, to w treści art. 55 ust. 3 ustawy Prawo bankowe wskazałyby na taką przesłankę, czego jednak nie uczyniły.

W świetle powyższych rozważań nie sposób zgodzić się ze stanowiskiem odwołującego. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że P. K. był jedynym posiadaczem rachunku bankowego, na który organ rentowy przekazywał należne mu świadczenia rentowe. Nadto, P. K. nie ustanowił żadnego pełnomocnika do rachunku, ani też nie udzielił żadnego upoważnienia do pobierania środków z konta, a do rachunku została wydana tylko jedna karta płatnicza zawierająca dane posiadacza rachunku. Skoro zatem nikt poza P. K. nie był uprawniony do pobierania środków z jego konta, to nie sposób uznać, by wypłata dokonana w dniu 17 listopada 2015 r. została zrealizowana przez osobę uprawnioną, tym bardziej że operacja ta została zrealizowana z wykorzystaniem karty płatniczej, do używania której uprawniony był

jedynie P. K.. Wobec powyższego wypłata z dnia 17 listopada 2015 r. została dokonana przez osobę nieuprawnioną. Zatem nie została spełniona pierwsza z przesłanek zwolnienia banku z obowiązku zwrotu nienależnego świadczenia.

W ocenie Sądu również druga z przesłanek nie została spełniona. Przede wszystkim, wbrew twierdzeniom odwołującego, brak możliwości identyfikacji osoby dokonującej wypłaty nie zwalnia banku z obowiązku zwrotu, gdyż ponosi on odpowiedzialność na zasadzie ryzyka. Poza tym z okoliczności niniejszej sprawy wynika, że odwołujący miał możliwość, by ustalić, kto dokonał wypłaty w dniu 17 listopada 2015 r., albowiem był w posiadaniu nagrań z bankomatu, w którym podjęto środki z rachunku P. K.. Mianowicie, z zeznań świadków B. K. i U. B. – pracowników odwołującego – wynikało, że wypłata środków w dniu 17 listopada 2015 r. została zrealizowana w bankomacie należącym do odwołującego, zaś nagrania z bankomatu przechowywane są przez okres około miesiąca. Zatem skoro wypłata miała miejsce 17 listopada 2015 r., a odwołujący dokonał weryfikacji rachunku w dniu 19 i 20 listopada 2015 r., to z pewnością nagrania z bankomatu były nadal dostępne, na co zresztą wyraźnie wskazali świadkowie. Tymczasem odwołujący ograniczył się jedynie do sprawdzenia, czy P. K. przed śmiercią dokonał zgłoszenia utraty bądź kradzieży karty płatniczej oraz czy dokonał jej zastrzeżenia. Zaniechał także zgłoszenia tego faktu na Policję, która mogłaby podjąć odpowiednie działania w celu ustalenia tożsamości osoby dokonującej wypłaty. Zdaniem Sądu, odwołujący miał możliwość ustalenia osoby dokonującej wypłaty, jednakże nie skorzystał z niej, co dodatkowo przemawia za słusznością i prawidłowością zaskarżonej decyzji organu rentowego.

W tym stanie rzeczy Sąd stanął na stanowisku, że w niniejszej sprawie nie została spełniona żadna z przesłanek zwolnienia banku z obowiązku zwrotu nienależnego świadczenia, wynikające z art. 55 ust. 3 ustawy Prawo bankowe. Wypłata została dokonana przez osobę nieuprawnioną oraz odwołujący nie ustalił osoby dokonującej wypłaty, pomimo posiadanych możliwości (nawet nie podjął próby w tym zakresie).

Mając na uwadze powyższe, na podstawie powołanych powyżej przepisów prawa materialnego i art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., Sąd oddalił odwołanie jako bezzasadne (pkt 1 wyroku).

O kosztach procesu orzeczono w punkcie 2) wyroku, w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych w pierwotnym brzmieniu (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804), mając na uwadze nakład pracy pełnomocnika organu rentowego. Minimalna stawka wynagrodzenia radcy prawnego, przy wartości przedmiotu sporu 1 315 zł, wynosi 360 zł i taka też kwota została zasądzona od odwołującego na rzecz pozwanego.

(-) Mirosław Major